

Dominik Szczepański

Instytut Nauk o Polityce, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Uniwersytet Rzeszowski

**Recenzja książki: Jacek Wojnicki (2014),
*Partie socjaldemokratyczne w wybranych państwach
Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa, 217 stron***

Problematyka współczesnych partii politycznych stanowi dziedzinę naukową cieszącą się dużym zainteresowaniem badaczy nauk humanistycznych i społecznych. Publikacja Jacka Wojnickiego wyróżnia się na tym tle w dwojaki sposób. Po pierwsze, stanowi pierwszą politologiczne opracowanie na temat partii i ugrupowań socjaldemokratycznych, które na rodzimych scenach politycznych odegrały istotną rolę w kształtowaniu ustrojów politycznych, gospodarczych i społecznych. Po drugie, odnosi się do nowego materiału, dzięki czemu mamy możliwość zapoznania się z przeobrażeniami partii socjaldemokratycznych w Europie Środkowo-Wschodniej po 1989 roku, w tym z ich dorobkiem programowym, zachodzącymi w nim ewolucjami, udziałem w rywalizacji politycznej oraz ze skutkami wynikającymi z tego procesu.

Oczywiście, publikacji tej nie należy traktować jako wyczerpującego kompendium (którego stworzenie nie było zamiarem Autora), chociażby ze względu na wskazaną cezurę czasową 1989–2013, niemniej jednak zasługuje ona na uwagę ze względu na to, iż podjęta problematyka nie doczekała się dotychczas opracowania w polskiej literaturze przedmiotu. Struktura pracy jest zwarta i logiczna. Publikacja składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, aneksu stanowiącego zestawienie wyników wyborczych partii socjaldemokratycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1990–2013, bibliografii, wykazu skrótów, indeksu osób oraz streszczeń w języku angielskim i rosyjskim.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym *Radykalne przeobrażenia w partiach postkomunistycznych*, Autor skoncentrował się na przedstawieniu transformacji partii

komunistycznych w partie socjaldemokratyczne, uwzględniając Węgierską Partię Socjalistyczną, słowacką Partię Lewicy Demokratycznej i słoweńską Zjednoczoną Listę Socjaldemokratyczną. Cechą charakterystyczną tej części pracy jest szczegółowa analiza dotycząca wewnętrznych przeobrażeń i tych czynników, które zapoczątkowały powolny proces reorientacji tych partii, zmianę stopnia ich oddziaływania na społeczeństwo, a także popularności głoszonych przez nie programów politycznych. Ponadto przedstawiono proces wyłaniania liderów partyjnych oraz udział poszczególnych partii w elekcjach wyborczych, wskazując na konsekwencje polityczne oraz wpływ wyników wyborów na system partyjny Węgier, Słowacji i Słowenii.

W rozdziale drugim, pt. *Partie socjaldemokratyczne w Polsce*, scharakteryzowano formacje polityczne, które swą genezę wywodziły bezpośrednio od rozwiązanej w styczniu 1990 r. Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, a do których zaliczamy Socjaldemokrację Rzeczypospolitej Polskiej i jej sukcesorkę Sojusz Lewicy Demokratycznej, a także Unię Socjaldemokratyczną Rzeczypospolitej Polskiej. Analizie poddano również środowisko Unii Pracy, Socjaldemokracji Polskiej oraz Polskiej Partii Socjalistycznej. W przypadku ostatniej z wymienionych partii omówiono przyczyny jej nieudanej reaktywacji, podkreślając, oprócz wewnętrznych rozbieżności, także kwestię odmiennych strategii wyborczych przed wyborami parlamentarnymi w 1991 r. i podziałów powstałych po klęsce wyborczej.

Przypadek socjaldemokracji w Czechach - udana reaktywacja to tytuł rozdziału trzeciego, stanowiącego ciekawą analizę powstania i sposobu funkcjonowania partii socjaldemokratycznej od momentu sformułowania się tego ruchu w latach siedemdziesiątych XIX wieku, poprzez jego działalność po II wojnie światowej, wraz z przeobrażeniami związanymi z rozpadem Czechosłowacji i utworzeniem odrębnych republik. Przedstawiono tu również sposoby, za pomocą których umocniono pozycję Czeskiej Partii Socjaldemokratycznej (ČSSD) na rodzimej scenie politycznej po 1992 roku, a następnie scharakteryzowano jej umiarkowane sukcesy na przestrzeni kolejnych elekcji wyborczych, zakończone podpisaniem wspólnej umowy koalicyjnej w grudniu 2013 roku pomiędzy ČSSD, Akcją Niezadowolonych Obywateli (ANO 2011) i Unią Chrześcijańską i Demokratyczną – Czechosłowacką Partią Ludową (KDU-ČSL).

Rozdział czwarty poświęcono *Nieudanej restauracji partii historycznych*. Przedmiotem naukowych dociekań stały się w nim Bułgarska Partia Socjaldemokratyczna, Rumuńska Partia Socjaldemokratyczna, Węgierska Partia Socjaldemokratyczna i Socjaldemokratyczna Partia Słowacji. Wspólnym mianownikiem wymienionych partii było ich powstanie w okresie przed I wojną światową, a następnie zniknięcie ze sceny politycznej

pod koniec lat czterdziestych XX wieku. Podjęta w latach osiemdziesiątych XX wieku próba ich odrodzenia doprowadziła w konsekwencji do licznych podziałów na mniejsze partie, utraty znaczenia na rodzimych scenach politycznych lub zakończenia działalności.

W ostatnim rozdziale, pt. *Powolne przemiany w partiach postkomunistycznych*, scharakteryzowano Bułgarską Partię Socjalistyczną (BSP) i Partię Socjaldemokratyczną w Rumunii (PSD). Wskazano na ich genezę przypadającą na początek lat dziewięćdziesiątych XX w. oraz scharakteryzowano działalność w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu politycznym tak w Bułgarii, jak i w Rumunii. Omówiono relacje liderów partyjnych z przedstawicielami innych podmiotów politycznych. Wskazano na liczne przegrupowania występujące w ramach partii i ugrupowań postkomunistycznych występujących w obu tych państwach oraz zanalizowano udział BSP i PSD w elekcjach wyborczych, wskazując bezpośrednio na konsekwencje wynikające z udziału w tym procesie.

Reasumując, należy stwierdzić, iż praca Jacka Wojnickiego stanowi nowatorską publikację naukową. Zawarte w niej analizy empiryczne, a także ciekawe i zwięzłe wnioski dostarczają wielu cennych szczegółów na temat sposobu funkcjonowania partii socjaldemokratycznych w Europie Środkowo-Wschodniej po 1989 roku. Dodatkowym walorem pracy jest wykorzystanie bardzo bogatej, a zarazem zróżnicowanej literatury przedmiotu, tak polsko-, jak i obcojęzycznej, co powoduje, że publikację tę możemy ocenić przez pryzmat niezwyklej dbałości Autora o źródła, a także staranności w kwestii obiektywnych i wyważonych konkluzji.

Praca Jacka Wojnickiego, pt. *Partie socjaldemokratyczne w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej*, wypełniła niszę w literaturze naukowej. Ze względu na niezaprzeczalne wartości merytoryczne, powinna stać się obowiązkową lekturą każdego, kto interesuje się naukami humanistycznymi i społecznymi, a zwłaszcza współczesnymi przeobrażeniami sceny politycznej państw Europy Środkowo-Wschodniej.